

O‘QITUVCHILARNING VIRTUAL TEXNOLOGIYALAR SOHASIDAGI INFORMATSION KOMPETENTLILIGINI RIVOJLANTIRISHDA MASOFAVIY TA’LIM IMKONIYATLARI

Kamalov Azamat Farxodovich

Qo‘qon DPI Informatika kafedrası katta o‘qituvchisi, PhD

Kamalova Nigoraxon Isroiljon qizi

Qo‘qon shahar 1-umumtalim maktabi Informatika fani o‘qituvchisi

Annotatsiya. Maqolada o‘qituvchilarning malakalarini oshirish maussasalarida virtual texnologiyalar sohasidagi informatsion kompetentligini rivojlantirishda masofaviy ta’lim imkoniyatlari ko‘rib chiqilgan.

Kalit so‘zlar: malaka oshirish tizimi, kompetentlik, informatsion kompetentlik, virtual texnologiyalar, pedagogik ta’limni modernizatsiya qilish, kompyuter tarmoqlari.

Аннотация. В статье рассматриваются возможности дистанционного образования в развитии информационной компетентности в области виртуальных технологий в учреждениях повышения квалификации учителей.

Ключевые слова: система обучения, компетентность, информационная компетентность, виртуальные технологии, модернизация педагогического образования, компьютерные сети.

Abstract. The article examines the possibilities of distance education in the development of informational competence in the field of virtual technologies in institutions for improving teachers' skills.

Key words: training system, competence, informational competence, virtual technologies, modernization of pedagogical education, computer networks.

Pedagogik ta’limni modernizatsiya qilishning asosiy yo‘nalishlaridan biri - o‘qituvchilarni pedagogika faoliyatida virtual texnologiyalardan foydalanish sohasida uzluksiz tayyorlash tizimini rivojlantirishdan iborat. Ushbu muammoning dolzarbligi ilmiy bilimlarning muntazam yangilanib borayotganligi, ta’lim berishning yangi paradigmasi - jamiyatning pedagogik kadrlar tayyorlash darajasiga bo‘lgan talablarini aks ettiruvchi uzluksiz o‘qitishga o‘tish uchun zarur shart-sharoitlar yaratayotgan mehnat jarayonining tashkiliy shakllari va uslublari yuqori sur‘atlarda rivojlanayotgani bilan bog‘liq.

Virtual texnologiyalar rivojlanishining jadal sur‘atlari o‘qituvchining virtual texnologiyalardan xabardorligini yaxshilash uchun yangi yondashuvlarni izlashni talab qiladi. Shunday qilib, pedagogik ta’limni modernizatsiya qilish dasturida o‘qituvchilarning turli toifalari uchun yangi axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasida malaka oshirish dasturlarini yaratish zarurligiga e’tibor qaratiladi. Virtual texnologiyalar sohasida o‘qituvchilarning malakasini oshirish nafaqat kompyuter bilan ishlashga, balki o‘rta maktab sharoitida fanlardan dars berishda yangi ish uslublarni o‘qitishga o‘zlashtirishni ham o‘z ichiga oladi. Shuning uchun o‘qituvchining virtual texnologiyalar sohasidagi bilimlarini oshirish jarayoni amaliyotga asoslangan bo‘lishi kerak.

Malaka oshirish tizimi pedagogik ish tajribasiga ega bo‘lgan o‘qituvchilarning to‘plangan ijobiy salohiyatini saqlab qolgan holda zamonaviy virtual texnologiyalar yutuqlarini ta’lim amaliyotiga keng joriy etish uchun qulay shart-sharoitlarni yaratishi kerak.

Malaka oshirish muassasalari virtual texnologiyalar sohasidagi bazaviy tayyorgarlik ko‘lami juda keng bo‘lgan turli darajali maqsadli guruh bilan ish olib boradi: ba’zi o‘qituvchilar virtual texnologiyalardan foydalanish bo‘yicha hech qanday ko‘nikmaga ega emaslar va virtual texnologiyalar oldidagi hadiksirashning psixologik to‘siqlarini yengib o‘tolmaydilar, o‘qituvchilarning yana bir qismi virtual texnologiyalardan boxabarlik darajasi yuqori bo‘lib, o‘quv jarayoniga virtual texnologiyalari yutuqlarini samarali joriy eta oladi. Shunga qaramasdan, ikkala toifadagi o‘qituvchilar uchun ham virtual texnologiyalar sohasidagi bilimlarni doimiy ravishda rivojlantirish muhimdir, chunki AKT tez rivojlanib borayotgani o‘qituvchilarning bilim va ko‘nikmalarini muntazam yangilashni, kelajakda keng urf bo‘ladigan texnologiyalardan foydalanishga tayyorlik hosil qilib borishni talab qiladi. Shu bois, AKT sohasidagi muayyan asosiy bilimlar va ko‘nikmalar mavjudligi o‘qituvchilar tomonidan amaliy faoliyatda ularni muvaffaqiyatli qo‘llash uchun yetarli emas.

O‘qituvchilar malakasini oshirish tizimida qo‘llash mumkin bo‘lgan virtual texnologiyalar sohasidagi quyidagi yutuqlar alohida ajratib ko‘rsatilgan:

- global kompyuter tarmoqlarining rivoji va ularning Internet yagona axborot makoniga integratsiyalashuvi, audiovizual axborotni internetga uzatish texnologiyalari paydo bo‘lishi, gipermatndan keng foydalanish;

- axborotni qayta ishlovchi taqsimlangan tizimlar rivoji, mijoz-server arxitekturasi rivojlanuvi, har qanday operatsion tizimda istalgan kompyuterda ishlashga qodir bo‘lgan apparatdan mustaqil ilovalarning paydo bo‘lishi;

- lokal tarmoqlarning hamma joyda tarqalishi, mahalliy tarmoqlarda axborot almashinuvining yangi usullari paydo bo‘lishi, ilovalar serveri va “nozik” mijozlar konsepsiyasi;

- kasbi informatik bo‘lmaganlarga ham ishlatishga ruxsat etiladigan turli multimediyali ilovalarini sintezlovchi multimediyali texnologiyasi rivoji, multimediyali axborotni saqlashning standart vositasi sifatida CD-ROMning keng tarqalishi, DVD-ROM texnologiyasining paydo bo‘lishi.

Ushbu yo‘nalishlarning har biri yangi AKT vositalari evaziga o‘qitish jarayonini rivojlantirish imkonini beradi va ham maktab o‘qituvchisi, ham uning o‘quvlari AKT dan xabardorligini oshirishga yordam beradi.

Virtual texnologiyalar sohasida o‘qituvchilarning malaka oshirish tizimi muassasalari sharoitida o‘qituvchilarning virtual texnologiyalardan xabardorligini shakllantirish va yaxshilashga bag‘ishlangan ko‘plab pedagogik tadqiqotlar ushbu sohada muayyan qiyinchiliklar mavjud ekanidan dalolat bermoqda:

- davlat va nodavlat dasturlarining nomutanosibliigi;
- bir xil vazifalarni yechadigan tuzilmalarning qayta takrorlanishi;
- xatolarni, samarasiz yechimlarni takrorlash;
- gorizont al oloqalarning zaifligi;
- axborot almashish standartlarining yo‘qligi;

ta’limni axborotlashtirish sohasidagi malaka oshirish mintaqaviy tuzilmalarining tarqoq joylashganligi.

Bunday holatlar yagona axborot ta’lim makonini shakllanishi jarayoniga to‘sqinlik qilinishiga olib keladi

Malaka oshirish ta'lim muassasalari kurslarining o'quv rejalari va dasturlari ko'pincha bir-biri bilan muvofiqlashtirilmagan va axborotlashtirishni qo'llab-quvvatlovchi mavjud tuzilmalar esa ta'limni axborotlashtirish, mintaqaviy va mintaqalararo darajada tarmoq pedagogik o'zaro ta'siri sohasida o'qituvchilarni muntazam ommaviy metodik qo'llab-quvvatlash bo'yicha vazifalarni to'laqonli hal etmaydi.

Malaka oshirish kurslari o'rtasidagi o'qituvchilarni doimiy ravishda metodik qo'llab-quvvatlash va maslahatlar berishning amalda yo'qligi ham virtual texnologiyalar sohasida o'qituvchilar malakasini oshirish samaradorligini pasaytiradigan jiddiy muammo hisoblanadi. Chunki, ko'pgina kurslar ko'nikma va bilimlarni faqatgina o'tkazishga qaratilgan.

O'qituvchilarga malaka oshirishning barcha mintaqaviy tizimlari uchun virtual texnologiyalar sohasida o'qitishning umumiy yo'nalishlarini aniqlash imkonini berdi. Ular ikki daraja bilan ifodalanishi mumkin: o'qituvchilarning bazaviy kompetensiyalari va predmetga yo'naltirilgan kompetensiyalari.

Malaka oshirish ta'lim tizimidagi muassasalarda amalga oshirilayotgan virtual texnologiyalar sohasida o'qituvchilarning kurs tadbirlari borasida olib borgan tahlilimiz shuni ko'rsatmoqdaki, virtual texnologiyalarni qo'llagan holda o'quv predmetidan dars berish metodikasiga bag'ishlangan kurslar soni ko'p emas. Shu bilan birga ushbu kurslarning mazmuni mavzuning o'ziga xos xususiyatlarini inobatga olmaydi, barcha o'qituvchilar uchun bir xil tarzda taqdim etiladi, bu esa o'qituvchilarning ushbu sohadagi tayyorgarligi yetarli darajada bo'lmasligiga olib keladi va virtual texnologiyalar sohasida o'qituvchilar malakasini oshirishning predmetga yo'nalgan kurslarini ishlab chiqish zarurligini asoslaydi.

Fikrimizcha, o'qituvchilar malakasini oshirish tizimining an'anaviy modelidan malaka oshirish ta'lim tizimida virtual texnologiyalar va axborot almashinuviga asoslangan o'qitish modeliga o'tish imkoni mavjud, faqat ta'limni axborotlashtirish sharoitida pedagogning bilim berish faoliyatini maksimal darajada namoyon etish va rivojlantirish uchun sharoit yaratilishi lozim xolos.

Olimlarning tadqiqotlariga tayanib, virtual texnologiyalar o'zida mujassam etgan yuzada joylashgan imkoniyatlar bilan bir qatorda (obyekt, jarayon yoki hodisa haqida yangi sifatli ma'lumotlarni olish uchun axborotni yig'ish, qayta ishlash va uzatish vositalari hamda usullari majmuasini qo'llovchi jarayonlar) yashirin rivojlanish imkoniyatlari ham mavjud (malaka oshirish ta'lim tizimida ahamiyatga ega), ular quyidagilardan iborat:

- o'qitishning an'anaviy ustqurmalarini qayta ko'rib chiqish yo'li bilan pedagogik faoliyatni isloh etish (virtual texnologiyalarga mos pedagogik texnologiyalarni izlash va tanlash, shaxsga yo'naltirilgan o'qitish usuliga o'tish, pedagogik refleksiyaning tarbiyalash);

- Internet xizmatlari asosida pedagogik jamoalarni shakllantirish (pedagogik tajriba almashish, bilimlar almashinuvi asosida tarmoqli hamkorlik olib borish, maslahatlashish, jamoaviy gipermatnli mahsulotlarni yaratish);

- virtual texnologiyalar sohasida o'qituvchilar malakasini oshirish jarayoni (masofaviy ta'lim texnologiyalarini va yangi tarmoq xizmatlarini jalb qilish bilan) uzluksizligini ta'minlash;

- yangi turdagi fikrlashni shakllantirish (fikir yurtishning o'z-o'zini tashkil etish, jamoatchilik, ekologik turi).

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abduqodirov A.A. Masofali o'qitish nazariyasi va amaliyoti. 1. Monografiya. / Abduqodirov A.A., Pardayev A.X.; red. M. Sodiqova. -T.: O'zbekiston respublikasi FA "FAN" nashriyoti, 2009. -145 s.
3. Kamalov, A. F.; ,Masofaviy ta'lim sharoitida metodik tayyorgarlikni takomillashtirishning pedagogik asoslari,TDPU Ilmiy axborotlari,1,8,416-420,2022,
4. Kamalov, A. F.; Masofaviy ta'lim elementlarining roli va o'rni,o'zbekistonda ilmiy tadqiqotlar: davriy anjumanlar,1,1,7-10,2022,
5. Kamalov, Azamat Farxodovich; ,"Masofaviy o'qitishning mohiyati, xususiyatlari, didaktik tamoyillari va turlari","Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences",2,7,539-544,2022,OOO «Oriental renessans»
6. Kamalov, AF; ,Masofaviy o'qitish orqali infomatika fanining o'qitish metodikasini takomillashtirish,TDPU Ilmiy axborotlari,1,11,75-80,2022.
7. Mamatov D.N. Elektron axborot ta'lim muhitida kasbiy ta'lim jarayonlarini pedagogik loyihalashtirish. Dissertatsiya PhD: 13.00.06. -T.: 2017. -150-b.